

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Ines Rejc

Pregled in analiza vojaških vaj Slovenske vojske

Diplomsko delo

Ljubljana, 2016

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Ines Rejc

Mentorica: doc. dr. Maja Garb

Pregled in analiza vojaških vaj Slovenske vojske

Diplomsko delo

Ljubljana, 2016

Pregled in analiza vojaških vaj Slovenske vojske

Živimo v času, ko je v okolju vedno več groženj, tako znotraj same države kot tudi zunanjih, zato je zavezništvo med narodi zelo pomembno. Republika Slovenija je že dolgo članica različnih zavezništev, med njimi tudi zveze Nato. Za dobro delovanje v zavezništvu je pomembno tudi skupno usposabljanje. Temeljno poslanstvo Slovenske vojske je odvratanje napada na državo in varovanje neodvisnosti, nedotakljivosti in celovitosti države. Njena glavna naloga je zagotavljati pripravljenost za bojevanje. To pa lahko doseže z usposabljanjem katerega zaključek je vaja. Diplomsko delo je namenjeno pregledu in analizi vojaških vaj Slovenske vojske in ugotavljanju, v kolikšni meri je vstop v različna zavezništva vplival na število izvedenih vaj. Za preverjanje hipoteze sem preučila Letna poročila Ministrstva za obrambo in številne članke v različnih revijah, predvsem vojaških. Ugotovila sem, da Slovenija sodeluje na številnih vajah doma in po svetu. Prav tako sem ugotovila, da je vstop v zvezo Nato zelo vplival na število vojaških vaj, saj je njihovo število strmo naraslo po letu 2003.

Ključne besede: Slovenska vojska, vojaške vaje, mednarodne vojaške vaje.

Review and analysis of military exercises in the Republic of Slovenia

These days, threats in our environment are more and more frequent—within the country as well as from the outside—, therefore alliances between nations are essential. The Republic of Slovenia has long been a member of various alliances, including NATO. Joint training is important in order to cooperate well within the alliance. The main mission of the Slovenian armed forces is to repel any aggression against the country and to protect the country's independence, sovereignty and territorial integrity. Its main task is to ensure combat readiness which can only be attained with training which is concluded with a military exercise. This diploma thesis reviews and analyses military exercises of the Slovenian armed forces and determines to what an extent joining various alliances has affected the number of military exercises performed. To verify my hypothesis I analysed annual reports of the Ministry of Defence and numerous articles in various magazines, most of them military magazines. I established that Slovenia has taken part in a number of exercises at home and abroad. I also discovered that joining NATO has had a considerable impact on Slovenia as the number of military exercises has increased sharply after 2003.

Keywords: Slovenian army, military exercises, international military exercises.

KAZALO

1	UVOD	6
2	METODOLOŠKO-HIPOTETIČNI OKVIR	7
2.1	Opredelitev teme in cilji proučevanja	7
2.2	Zgradba diplomskega dela	7
2.3	Hipoteza	7
2.4	Uporabljena metodologija	7
2.5	Temeljni pojmi	8
3	VOJAŠKE VAJE	9
4	PREGLED VAJ SV 1992–2015	10
4.1	Vaje od osamosvojitve do leta 2003	10
4.2	Vaje v letu 2004	12
4.3	Vaje v letu 2005	13
4.4	Vaje v letu 2006	14
4.5	Vaje v letu 2007	15
4.6	Vaje v letu 2008	16
4.7	Vaje v letu 2009	17
4.8	Vaje v letu 2010	18
4.9	Vaje v letu 2011	19
4.10	Vaje v letu 2012	20
4.11	Vaje v letu 2013	21
4.12	Vaje v letu 2014	21
4.13	Vaje v letu 2015	22
5	ANALIZA VAJ	23
6	SKLEP	26
7	LITERATURA	27

KRATICE

BNZP – Bataljon za nadzor zračnega prostora
BRKBO – Bataljon za radiološko, kemično in biološko obrambo
BZO – Bataljon zračne obrambe
BZV – Bataljon za zveze
CALFAX – Combined Arms Live Fire Exercises
CMX – Crisis Management Exercise
COLE – Cooperative Lantern
CPX – Command Post Exercise
CTX – Combined Training Exercises
FTX – Field Training Exercise
LIVEX – Live Exercise
LOGEX – Logistic Exercise
LOGP SV – Logistični polk Slovenske vojske
MAPEX – Map Exercises
MOD – Mornariški divizion
NATO – North Atlantic Treaty Organisation
OIB – Obveščevalno-izvidniški bataljon
OSVAD SV – Osrednje vadišče Slovenske vojske
PP – Poveljstvo za podporo
RS – Republika Slovenija
STX – Situational Training Exercises
SV – Slovenska vojska
TO – Teritorialna obramba
USEREUR – Poveljstva ameriške kopenske vojske v Evropi
ZDA – Združene države Amerike

1 UVOD

Novo mednarodno varnostno okolje in vloga Slovenije v njem narekuje tudi vedno večje in bolj aktivno sodelovanje Slovenske vojske pri zagotavljanju miru, varnosti in stabilnosti v mednarodni skupnosti (Kladnik 2007, 5). Smo v času, ko je v ospredju pomen zavezništva in sodelovanja. Če hočemo z zavezniki delovati, se moramo skupaj z njimi tudi usposablјati (Revija Obramba 2014a).

Temeljno poslanstvo Slovenske vojske (v nadaljevanju SV) je izvajati obrambo (Slovenska vojska.si 2016). Zakon o obrambi pa v 2. členu govori o tem, kaj je temeljni namen obrambe, in sicer pravi, da je to »odvračanje napada na državo in obrambna neodvisnost, nedotakljivost in celovitost države« (Zakon o obrambi, 2. čl.). Najpomembnejša aktivnost Slovenske vojske v miru je priprava za delovanje v vojni (Poveljstvo za doktrino, razvoj, izobraževanje in usposablјanje 2006, 38). Ena izmed glavnih nalog vsake vojske je zagotavlјati pripravljenost za bojevanje, to pa je mogoče doseči zgolj z usposablјanjem, ki se zaključí z vajo, na kateri se izvede to, za kar so se vojaki usposablјali (Revija Obramba 2014a). Pripravljenost za delovanje je stalna. Določene enote so v višjem stanju pripravljenosti kot druge, te enote so predvsem tisti del SV, ki je namenjen posredovanju ali pa je del zavezniških odzivnih sil (Poveljstvo za doktrino, razvoj, izobraževanje in usposablјanje 2006, 39). Uresničitev temeljnega poslanstva vsake vojske, branjenje lastne države, ni mogoče brez predhodnega usposablјanja in vaj (Revija Obramba 2014a).

Vsaka mednarodna vaja predstavlјa izziv za SV, saj z njeno pomočjo vojaki dosežejo potrebne standarde za zagotavlјanje in vzdrževanje potrebne pripravljenosti za delovanje. Usposablјanje v miru omogoča pripravljenost enot in poveljstev za primerno odzivanje in delovanje v resničnih bojnih okoliščinah. Izvajanje vaj pripomore k temu, da vsak posameznik ve, kaj je njegova naloga znotraj enote ter s tem vedenjem prispeva k uspešnemu delovanju celotne skupine. Vaje predstavljajo vrhunec kolektivnega usposablјanja (Revija Obramba 2014b).

SV je v vseh svojih letih delovanja sodelovala v številnih vojaških vajah tako doma kot tudi po svetu. Osrednja tema diplomskega dela je pregled in analiza teh vaj.

2 METODOLOŠKO-HIPOTETIČNI OKVIR

2.1 Opredelitev teme in cilji proučevanja

Cilj diplomskega dela je proučiti vaje SV od osamosvojitve naprej. SV namreč sodeluje v številnih vojaških vajah, prav tako pa tudi v vajah zaščite in reševanja. V letu 2014 se je, na primer, udeležila več kot 20 mednarodnih vaj in usposabljanj v tujini, poleg tega pa še nekaj vaj na področju varstva pred naravnimi nesrečami. V diplomskem delu bom analizirala le vojaške vaje, pri tem pa bom predvsem ugotavljala, ali v vajah sodelujejo enote SV proporcionalno ali ne. Zanimale me bodo tudi druge značilnosti vojaških vaj SV; od njihovega obsega do širših udeležencev in vsebine.

2.2 Zgradba diplomskega dela

Diplomsko delo začnem z uvodom, kjer predstavim temo, potem pa nadaljujem s splošno predstavitevjo, kaj vojaške vaje sploh so in kakšen je njihov temeljni namen. V nadaljevanju se bom osredotočila na predstavitev vaj, v katerih je sodelovala SV od leta 1992 do leta 2015. Ker je podatkov o vajah takoj po osamosvojitvi pa do leta 2003 zelo malo, jih strnem skupaj v eno poglavje. Vsako nadaljnje leto pa opišem v vsakem poglavju posebej. Tretji del pa je namenjen analizi teh vaj glede na vsebino, obseg, udeležence, čas trajanja, kontinuiteto in podobno. Zadnji del je zaključek z verifikacijo hipoteze.

2.3 Hipoteza

HIPOTEZA 1: Vstop Slovenije v Evropsko unijo in zvezo Nato je Slovenski vojski prinesel vedno več sodelovanja na različnih vojaških vajah, ki pa niso proporcionalno razdeljene med vse pripadnike vojske.

2.4 Uporabljena metodologija

Pri pisanju diplomskega dela sem uporabila analizo primarnih in sekundarnih virov, na koncu pa tudi primerjalno analizo. Delo temelji predvsem na kvalitativni analizi primarnih in sekundarnih virov. Kot sekundarne vire sem analizirala in uporabila spletne strani in revije s prispevki o vojaških vajah ter knjige s področja obrambe. V delu sem – zlasti za predstavitev posameznih vaj – uporabila tudi opisno metodo dela. Kot raziskovalno omejitev lahko

navedem težavo, na katero sem naletela pri pisanju diplomskega dela, in sicer da je na voljo zelo malo literature na temo vojaških vaj.

2.5 Temeljni pojmi

Slovenska vojska:

Ministrstvo za obrambo določa Slovensko vojsko kot obrambno silo Republike Slovenije (v nadaljevanju RS), ki vojaško obrambo izvaja samostojno, na podlagi mednarodnih pogodb pa tudi skupaj z zavezniki. Njeno poslanstvo je izvajati vojaško obrambo in odvracati agresijo, ki preti RS, vzpostavljati suverenost RS na celotnem njenem ozemlju ter prispevati k mednarodnemu miru in stabilnosti (Ministrstvo za obrambo 2016b). Zakon o obrambi Slovensko vojsko definira kot »vojaška poveljstva, enote, zavode in druge vojaške sestave, ki so pod enotnim poveljstvom, z enotnimi oznakami pripadnosti Slovenski vojski in ki odkrito nosijo orožje« (Zakon o obrambi, 5. čl.).

Vojaške vaje

Veliki splošni leksikon definira vojaške vaje kot obvezne vaje pripadnikov vojske, na katerih ti pridobivajo in širijo znanje in sposobnosti, ki so jih pridobili na osnovnem usposabljanju, ter preverijo bojno pripravljenost (Pogačnik 2006, 4822).

3 VOJAŠKE VAJE

Kot že navedeno zgoraj, vojaške vaje predstavljajo obvezne vaje pripadnikov vojske, preko katerih ti pridobivajo in širijo svoje znanje in sposobnosti ter hkrati preverjajo svojo bojno usposobljenost (Veliki splošni leksikon 2006, 4822). Vojaške vaje so torej ena izmed osnovnih preizkušenj, s pomočjo katerih se vidi izurjenost in usposobljenost pripadnikov oboroženih sil v mirnodobnih situacijah. So možnost, da se opazi pomanjkljivosti pri udeležencih in se jih odpravi. So dobra preizkušnja za odzivanje in delovanje v primeru resnega napada ali vojnega stanja (Zanut 2013, 23–24). Slovar vojaških pojmov vaje definira kot vsako praktično operacijo (lahko veliko ali majhno), katere namen je povečati znanje vojaškega osebja in enot pri opravljanju svojih nalog. Na vaji lahko sodeluje enota ali celotna vojska, izvedena je lahko na kopnem ali morju. Vaje so prav tako lahko simulirane na zemljevidu, računalniku ali drugih tehničnih napravah (Dictionary of military terms 1986, 85).

Večina sodobnih vojska deluje v okviru partnerstva z drugimi državami Nata (Zanut 2013, 23–24). Primarna naloga Vojaškega zavezništva je zaščita miru in zagotovitev teritorialne suverenosti ter varnosti prebivalcev tega teritorija, torej mora učinkovito odvracati in varovati. Deluje v času stalnih sprememb. V Natove vojaške vaje spadajo vse vaje, pri katerih je pobudnik zveza Nato. Nato vojaško vajo načrtuje poveljnik Nata. Njen namen je vzpostavitev, izboljšanje in prikaz Natove vojaške zmogljivosti celotnega zavezništva, temelji pa na 5. Členu Washingtonske pogodbe, to je kolektivni obrambi, kriznem odzivanju in posvetovanju ter sodelovanju. Razlog za načrtovanje in izvajanje takšnih vaj je priprava ukazov in sil za delovanje v miru, krizi in vojni. Prav zato morajo biti cilji vojaških vaj odraz trenutnih operativnih zahtev in prednostnih nalog. Izvedene so z namenom usposabljanja, za ocenitev kolektivne usposobljenosti štabov, enot in sil – da se jim omogoči učinkovito skupno delovanje, dokazovanje vojaške zmogljivosti ali za zagotovitev izboljšave zmogljivosti. Natove vaje se izvajajo v treh oblikah: Živa vaja (Live exercise - LIVEX), poveljniška vaja (Command Post Exercise - CPX) ali študijska vaja. LIVEX je vaja, pri kateri sodelujejo dejanske sile. CPX je štabna vaja, na katerih se preverja komunikacija med sodelujočimi poveljniki. Študijska vaja pa je dejavnost v obliki vaje na zemljevidu, vojne igre, niza predavanj, skupin za razpravo ali operativne analize (NATO 2016). Poleg teh treh vrst vaj pa obstaja še nekaj drugih. Prva izmed njih je večnacionalna vaja (Combined Training Exercise - CTX), vaja, ki jo izvedejo obrambne sile več različnih držav. Sledi združena živa bojna vaja

(Combined Arms Live Fire Exercise - CALFAX), v kateri vojska v bojni formaciji izvaja usklajeno bojno streljanje in napada ter obrambo primarnih objektov in ciljev. V vajo je lahko vključena tudi taktična zračna podpora (FAS 2016). Vaje z visokimi stroški so taktične terenske vaje (Field Training Exercises - FTX). Na takih vajah celoten bataljon in njegovo podporno osebje izvedejo taktično operacijo pod podobnimi pogoji kot v vojnih razmerah (GlobalSecurity.org 2016). Logistične vaje (Logistic Exercises - LOGEX) so vaje, ki se osredotočajo na naloge usposabljanja, ki so povezane s nudenjem logistične podpore. Simulacijska/zemljevidna vaja (Map Exercises - MAPEX) je vaja z nižjimi stroški izvedbe, saj gre za vajo, ki prikazuje vojaško situacijo na zemljevidih/kartah in prosojnicah, ki so lahko dodatno dopolnjeni z modeli terena. Taka vaja poveljnikom omogoča, da svoje vojake uri v opravljanju bistvenih nadzornih funkcij pod namišljenimi pogoji vojne. Situacijsko pogojena vaja (Situational Training Exercises - STX) je vaja, ki je podobna določeni misiji, namenjena pa je usposabljanju za eno skupinsko nalogo oziroma več sorodnih nalog skozi prakso (FAS 2016).

V okviru Nata se izvaja tudi vaja Partnerstva za mir. Vaja ali podobna sorodna dejavnost je načrtovana in izvedena s strani poveljnika Nata, pod določenimi pogoji pa tudi s strani državnega organa (NATO 2016).

Eno izmed takih delovanj so tudi mednarodne vojaške vaje, preko katerih se vojske urijo v sodelovanju usklajevanja postopkov. Take vaje so na primer: vaja Izziv, Zavezniški udar, Gorski udar, Železni ščit in podobno (Zanut 2013, 23–24), ki so tudi podrobneje opisane v drugem delu diplomskega dela.

Mednarodne vojaške vaje se izvajajo v različnih državah in trajajo različno dolgo (Zanut 2013, 23–24). Pomemben je pomen mednarodnih vojaških vaj, saj pripomorejo k boljši usposobljenosti pripadnikov in pripadnic (Slovenska vojska 2010).

4 PREGLED VAJ SV 1992–2015

4.1 Vaje od osamosvojitve do leta 2003

V Sloveniji je v času, ko je bila pod vprašaj postavljena samostojnost Slovenije, leta 1991, potekala dvodnevna mobilizacijsko-taktična vaja Premik 91, na kateri je sodelovalo 111

pripadnikov Teritorialne obrambe (TO). Namenjena je bila preizkusu zmogljivosti samostojnega opravljanja obrambnih nalog. Še pred tem pa je bilo leta 1990 izvedeno testiranje vseh možnih oblik enot TO na štabni vaji Kobra (MO.gov 2006). Leta 1994 je Republika Slovenija (RS) postala pravnomočna članica Partnerstva za mir. V okviru partnerstva so pripadniki SV na mednarodni vojaški vaji prvič sodelovali leta 1995. Udeležili so se tritedenske vaje Cooperative Nugget 95 v Združenih državah Amerike (ZDA) (Slovenska vojska 2015a). Leta 1997 je SV sodelovala še na dveh vajah Partnerstva za mir, in sicer na mednarodni vojaški vaji Cooperative Nugget 97 in Esperia 1997, na kateri je sodelovala 1. brigada SV (RTVslo 2011). Na vaji Cooperative Adventure Exchange 98, ki je leta 1998 potekala v Sloveniji, je sodelovalo več kot 1200 pripadnikov SV. Bila je ena večjih vaj, ki je prvič potekala izven območja držav članic Nata (Kladnik 2007, 45). Slovenija je sodelovala tudi na vaji Strong Resolve 1998, ponovno je potekala tudi vaja Esperia 98. V letu 2000 so bile izvedene vaje Načrtovanje delovanja 2000, Odločen odgovor 2000 in oklep 2000. Na vaji Odločen odgovor se je brigada urila iz »aktivnosti v napadu«. Za ta namen so prvič preizkusili oklepne enote in druge elemente, ki se jih uporablja za bojevanje na terenu (MO.gov 2012).

Največja vojaška vaja SV v letu 2001, Odločen odgovor 2001, je potekala na vadišču Poček. Vojaki so se urili v »klasičnem frontalnem vojskovanju s sovražnikom« (24ur.com 2001). Potekala je 3 dni, na njej pa je sodelovalo več kot 1000 vojakov iz celotne Slovenije (Občina Vrhnika 2001). Istega leta je v Italiji potekala vaja Esperia 2001, na kateri so pripadniki SV pokazali ustrezno zmožnost sodelovanja in povezovanja z drugimi članicami zveze Nato (MO.gov 2011). V vojašnici v Ankaranu je bila v okviru Partnerstva za mir izvedena vaja Cooperative Engagement 2001. Na vaji so poleg Slovenije sodelovale še Hrvaška, Italija, Litva in Romunija ter štiri članice zveze Nato (Francija, Italija, Turčija in ZDA). Glavni namen vaje je bil doseči ustrezno povezljivost med sodelujočimi (STA 2015).

V italijanskem Vidmu je leta 2002 potekala skupna vojaška vaja Flying Arrow 02. Njen namen je bil urjenje operativnih in taktičnih sposobnosti ter medsebojnega sporazumevanja. Vaja je bila priprava na drugo vajo – Clever Ferret 2002, ki je prav tako potekala v Italiji. Na tej vaji je sodelovalo 234 pripadnikov SV (Revija Slovenska vojska 2005). Na Nizozemskem je potekala mednarodna poveljniška vaja Cooperative Lantern (COLE) 2002. Vaja je bila namenjena razvijanju skupnega delovanja v operacijah za podporo miru (STA 2002). Ponovno je potekala tudi vaja Odločen odgovor 2002. V okviru Simulacijske mreže za Jugovzhodno Evropo je bila decembra izvedena vaja SEESIM 02, scenarij vaje pa so bili

številni potresi, na katere so se takoj odzvale nacionalne organizacije za zaščito in reševanje ter vojaške organizacije. Poleg Slovenije so na vaji sodelovale še ostale članice mreže, to so »Albanija, Bolgarija, Hrvaška, Grčija, Romunija, Turčija, Makedonija in Italija« (Slovenska vojska, 2004b, 11).

Leta 2003 je ponovno potekala vaja Clever Ferret 2003, tokrat na Madžarskem (Revija Slovenska vojska 2002). Protioklepne enote so se urile v streljanju z 120 mm minometi (RTVslo 2003). V letu 2003 se je SV udeležila še vaj ELITE ewq2003, Cooperative Key, Cooperative Knowledge in Cooperative Engagement, zaključne taktične vaje Artis Tolars in vaje Royal Chamois 03 (Ministrstvo za obrambo 2004). V Salzburgu je v decembru potekala strateško-operativna štabna vaja na področju logistike, imenovana Cooperative Support 2003. Organiziralo jo je Natovo regionalno poveljstvo za južni Atlantik ob pomoči države gostiteljice, Avstrije. Glavni cilji vaje so bili predstavitev, spoznanje in delo po Natovi doktrini ter povečanje interoperabilnosti logistike in načrtovanja med poveljstvi Nata in državami Partnerstva za mir. Na vaji je sodelovalo 180 udeležence iz 34 držav, iz Slovenije pa so se vaje udeležili štirje pripadniki poveljstva enot za podporo (Žurman 2004, 11). Na vaji Krilo 2003 so pripadniki letalske bojne eskadrilje prikazali načine delovanja in bojno moč letalskih enot ter preverili usposobljenost za delovanje na cilje na zemlji (Hribar 2004, 19).

4.2 Vaje v letu 2004

Leta 2004 je Slovenija postala članica Nata in EU. Enote in posamezniki so se udeležili posameznih vaj v okviru zveze Nato in nekaterih vaj na podlagi dvostranskega sodelovanja z drugimi oboroženimi silami. V okviru Nata se je SV udeležila vaje CMX 04, na kateri se je preverjala pripravljenost nacionalnovarnostnega in obrambnega sistema. Sodelovali pa so tudi na vaji kriznega upravljanja CME 04 in Intex 2004. Primer dvostranskega sodelovanja pa je vaja Skok, ki je potekala na vadišču Poček (Ministrstvo za obrambo 2005). Na vaji se je preverjala bojna učinkovitost in operativna zmogljivost slovenskih vojakov. Sodelovalo je »več kot 1000 vojakov, 21 bojnih vozil, letala in helikopterji ter 200 tovornih vozil in 21 bojnih vozil« (RTVslo 2004).

30 pripadnikov 18. bataljona za radiološko, kemično in biološko orožje (BRKBO) se je septembra v Nemčiji udeležilo vojaške vaje Golden Mask 2004. Namen vaje je bil izuriti mednarodni bataljon za kemično, biološko, radiološko in jedrsko obrambo ter preveriti dotedanjo raven usposobljenosti za opravljanje skupnih nalog v okviru zveze Nato (MO.gov

2004a). V Nemčiji je potekala dvotedenska vojaška vaja Combined Endeavor 2004, katere glavna tema je bil telekomunikacijski in informacijski sistem oboroženih enot Nata. Slovenska vojska je na vaji sodelovala s 16 pripadniki 1. brigade SV. V Nemčiji so prav tako izvedli dvotedensko vajo Elite 2004, na kateri je Slovenska vojska sodelovala s 67 pripadniki 9. brigade zračne obrambe. Pripadniki sistema Roland in lahkih prenosnih raketnih sistemov so poizkušal povezljivost v razmerah intenzivnega elektronskega bojevanja (Slovenska vojska 2004a, 9).

Vaja Dolenjska 2004 je bila petdnevna štabna, računalniško podprta vaja, na kateri je sodelovalo 30 udeležencev 7. višjega štabnega tečaja in 20 udeležencev 9. štabnega tečaja. Udeleženci višjega štabnega tečaja so se preizkusili v vlogi poveljstva brigade, udeleženci 9. štabnega tečaja pa v vlogi poveljstva bataljonov. Na vaji se je preverjala pravilnost štabnih odločitev (Slovenska vojska 2004).

4.3 Vaje v letu 2005

Maja je prvič v Sloveniji potekala mednarodna vojaška vaja Clever Ferret 2005 (Zvita podlasica). Bila je osrednja vojaška taktična vaja, na kateri sta poleg Slovenije sodelovali še Italija in Madžarska. Njen namen je bil uriti, preveriti in oceniti zmožnosti poveljstva in enot za delovanje v operacijah za podporo miru in posredovanje na kriznih žariščih. Na njej so sodelovale enote in poveljstva Večnacionalnih sil kopenske vojske. »Na vaji so sodelovalo pripadniki poveljstva 1. brigade, 20. in 10. motoriziranega bataljona, 17. bataljona vojaške policije, 670. poveljniško-logističnega bataljona, Letalske šole, 15. helikopterskega bataljona, enot Poveljstva za podporo, 72. brigade, 9. bataljona zračne obrambe, 430. mornariškega divizion in 11. bataljona za zveze« (Pišlar 2005, 10–12).

V januarju je potekala Natova vojaška vaja kriznega upravljanja CMX 2005. Namen vaje je bil vaditi »postopke kriznega upravljanja« (Slovenska vojska 2005a). V aprilu je v bližini letalske baze Ramstein v Nemčiji potekala Natova vaja Trial Hammer 2005, v kateri so sodelovali pripadniki »16. bataljona za nadzor zračnega prostora, 9. bataljona za zračno obrambo, 17. bataljona vojaške policije in Vojaške zdravstvene enote«. Cilj vaje je bil prikaz senzornih in komunikacijskih sposobnosti, ki so na voljo Natu na misijah (Slovenska vojska 2005b).

V Simulacijskem centru hrvaške kopenske vojske v Zagrebu je v maju potekala desetdnevna računalniško podprta vaja CENCOOP CAX 05, na kateri so sodelovale vse države članice

Kooperacije Osrednje Evrope (CENCOOP). SV je na vajo poslala devet pripadnikov 72. brigade SV. Sodelujoči so se urili v operacijah v podporo miru (Kervina 2005, 12).

Približno 100 pripadnikov 9. bataljona zračne obrambe in 16. bataljona za nadzor zračnega prostora se je junija udeležilo vaje zračne obrambe in vojaškega letalstva Elite 2005. Vaja je bila izvedena v Nemčiji. Na njej je poleg Slovenije sodelovalo še več kot 20 drugih držav članic. Udeleženci so se urili v elektronskem bojevanju in protielektronskemu delovanju, cilj vaje pa je bil spodbujanje mednarodnega sodelovanja (Slovenska vojska 2005c).

Konec avgusta in v začetku septembra je v Plovdivu v Bolgariji potekala mednarodna vaja letalskih sil Cooperative Key. Bila je največja mednarodna letalska vaja v Evropi v tem letu. SV se je vaje udeležila s 21 pripadniki SV s štirimi letali PC-9M in helikopterjem AS 532 AL cougar. Glavni cilj vaje je bil doseči zmanjšanje razlik oziroma izenačiti postopke v operativnih metodah med vsemi sodelujočimi in s tem doseči kar največjo usklajenost pri skupnem delovanju (Slovenska vojska 2005d). V septembru se je urila tudi mornarica, in sicer na vaji Nata in Partnerstva za mir Cooperative Engagement 2005 v Albaniji. Udeležilo se jo se 32 pripadnikov 430. mornariškega divizionu SV s patroljno ladjo Ankaran HPL 21. Namen vaje je bil doseči in razvijati povezljivost znotraj pomorskih sil Nata in Partnerstva za mir (Kocjančič 2005, 23).

4.4 Vaje v letu 2006

Največja vaja v letu 2006 je bila vaja Sokolji udar, katere namen je bil »certifikacija in afirmacija 10. motoriziranega bataljona za delovanje znotraj sil Nata«. Nosilec vaje je bila 1. brigada SV. Vaja se je odvijala na madžarskem poligonu, na njej pa je sodelovalo več kot 1000 pripadnikov SV. V okviru Nata je prav tako potekala vaja kriznega upravljanja CMX 06 in nacionalna vaja kriznega upravljanja VKU 06. Na tej vaji je bilo v ospredju poveljevanje SV. V samem vodstvu smo bili v največji Natovi vaji, imenovani Steadfast Jaguar 06, ki je bila namenjena usposabljanju vodenja operacij Natovih odzivnih sil (Nato Response Force - NFR) in v vaji Able Staff 06. Na zadnji je bil poudarek na postopkih posvetovanja in sprejemanja odločitev o uporabi jedrskih virov.

Vaja Exercise Study 06 je bila namenjena povečanju sposobnosti EU za pripravo operacij hitrega odzivanja.

Odziv 2006 je bila vaja SV, na kateri se je preverjala stopnja pripravljenosti Poveljstva sil (PS) in 1. brigade, sodeloval pa je tudi vod vojaške policije. V Sloveniji, na Madžarskem in v Italiji je potekala vaja Nantidas EWPT 06, ki so se je udeležili »pripadniki 16. bataljona za nadzor zračnega prostora (BNZP), 9. bataljon zračne obrambe (BZO) in obveščevalno-izvidniški bataljon (OIB)«.

V Nemčiji je v tem letu potekalo kar nekaj vojaških vaj. Prva izmed njih je bila vaja Combined Endeavour 2006. Na njej je SV preverjala povezljivost svojih sil z drugimi tujimi sodelujočimi enotami. SV je na vaji sodelovala z 1. in 72. brigado, poveljstvom za podpor (PP) in 11. bataljonom za zveze (BVZ). Druga vaje je bila Elite 06. Udeležil se je 9. bataljon zračne obrambe (BZO), ki se je usposabljal v uporabi skupnih standardiziranih postopkov za poveljevanje enotam in izvajanje nadzora nad njimi. SV je skupaj z nemškimi obrambnimi silami sodelovala na vaji Golden Mask 06, kjer se je uril 18. BRKBO.

Na Hrvaškem se je 430. mornariški divizion (MOD) udeležil skupne vojaške vaje, imenovane Adrion 2006. Divizion je sodeloval v operativnem poveljstvu ladje in v samem vodstvu vaje (Ministrstvo za obrambo 2007).

4.5 Vaje v letu 2007

V letu 2007 je bilo v okviru poveljstev in enot SV opravljenih 19 vaj (Ministrstvo za obrambo 2008). V februarju so se potapljači 430. mornariškega divizona in 15. helikopterskega bataljona urili v reševanju ponesrečencev iz vode (Slovenska vojska 2007a). V marcu je v mestu La Spezia potekala 14-dnevna pomorska vaja IT Minex 2007, ki so se je poleg gostiteljice Italije in Slovenije udeležile še »Francija, Grčija, Nizozemska, Španija, Turčija, Belgija in Nemčija«. Iz SV so na vajo odšli 3 pripadniki, in sicer dva protiminska potapljača iz 430. mornariškega divizona in medicinski tehnik. Namen vaje je bil spoznavati postopke delovanja potapljačev ostalih sodelujočih držav in vzpostaviti tesnejše sodelovanje z italijanskimi potapljači (Slovenska vojska 2007b). Junija so ob koncu šolanja udeleženci višjega štabnega in štabnega šolanja sodelovali na računalniško podprti vaji Štajerska 2007. Skupaj 46 udeležencev je na vaji preizkušalo svoje znanje, ki so ga pridobili v času šolanja (Pišlar 2007a, 14). Pripadniki 20. motoriziranega bataljona, artilerijskega bataljona in poveljstva 1. brigade SV so se septembra udeležili desetdnevne mednarodne vojaške vaje Sudden Cut 07. Potekala je na Tepanjskem vrhu in vadišču Poček, na njej pa so sodelovali tudi pripadniki ameriške nacionalne garde iz Kolorada. Namen vaje je bila nadgraditev

taktičnih in operativnih postopkov, na njej pa so preizkusili tudi nov način vodenja in poveljevanja (Slovenska vojska 2007c).

V Kostanjevici na Krasu je oktobra potekala taktična vaja enot za zveze, imenovana Kostanjevica 2007. Namen vaje, na kateri je sodelovalo 82 pripadnikov iz 11. bataljona za zveze, je bil najti najboljšo možno sestavo in opremljenost mešanega voda, ki bi v mednarodnih vojaških operacijah najbolje delovala (Pišlar 2007b, 17–18).

Pripadniki lahke čete za kontaminacijo 18. BJRKBO so se oktobra udeležili vojaške vaje Golden Mask 2007 v Nemčiji (Pečnik 2007, 12–13). V Avstriji je konec leta potekala mednarodna vojaška vaja Peacemaker 07, na kateri je SV sodelovala s 57 pripadniki iz 74. oklepno-motoriziranega bataljona, ki se jim je pridružil še oddelek za logistično oskrbo in vzdrževanje motornih vozil. Poleg Slovenije je sodelovalo še pet drugih držav, ki so vse skupaj prispevale več kot 4500 udeležencev z več kot 1000 vozili. Glavni namen 14-dnevne vaje je bil preverjanje lahkega pehotnega bataljona avstrijske vojske, ki ga uporabljajo v operacijah za podporo miru. Temeljila je na sodelovanju vseh sodelujočih držav (Krašovec 2008, 14).

4.6 Vaje v letu 2008

V 26 državah članicah zveze Nato in 14 pridruženih državah je potekala osemdnevna Natova letna vaja kriznega upravljanja CMX08. V Sloveniji je bilo v izvedbo vaje vključenih 228 ljudi iz 18 držav. Njen namen je bil izvajanje zavezniških postopkov kriznega upravljanja v višjih (tretji in četrti) fazah kriznega odzivanja (Bric 2008b, 24–25). Večja vojaška vaja v Sloveniji je bila vaja Zmožnost 2008, ki je potekala oktobra na osrednjem vadišču SV – na Počku pri Postojni. Na njej je sodelovalo več kot 700 pripadnikov in pripadnic SV skupaj s pripadniki rezervne sestave. Vajo je vodila 72. brigada SV. Namenjena je bila prikazu bojne zmožnosti SV in predstavitvi na novo uvedene oborožitve in vojaške opreme (Ministrstvo za obrambo 2007).

Na vojaškem delu Letališča Jožeta Pučnika in v slovenskih gorah je konec maja in začetek junija potekala vaja Lord Mountain 2008, na kateri sta se urili slovenska in madžarska helikopterska posadka. SV je sodelovala s pripadniki 15. helikopterskega bataljona. Namen vaje je bilo urjenje v letenju in zunajletaliških pristankih (Podgoršek 2008, 6). V vojašnici Franca Rozmana Staneta in na Počku je septembra potekala vaja Noble Hawk. Na njej je sodelovalo približno 100 pripadnikov 10. motoriziranega bataljona SV z elementi lahke bojne

skupine. Skupaj z 21 inštruktorji nacionalne garde iz Kolorada so »urili postopke v štabnem procesu dela« (Pišlar 2008, 14). V brigadi zračne obrambe in letalstva so novembra izvedli tridnevno brigadno taktično vajo, ki so jo poimenovali Singulariteta 2008. Na njej so preverjali odzivanje, postopke in delovanje vseh poveljstev in enot v primeru hujše nepričakovane naravne nesreče. »Sodelovali so pripadniki 9. bataljona zračne obrambe, 15. helikopterskega bataljona, 16. bataljona za nadzor zračnega prostora, letalske šole, letalsko-tehnične enote, 107. letalske baze in čete za vojaški zračni promet« (Bric 2008a, 8–9).

V Nemčiji je bila prav tako konec maja in začetek junija izvedena mednarodna vojaška vaja Knight Shield, ki se je je SV udeležila s skupaj »290 pripadniki iz 20. motoriziranega bataljona, 18. bataljona za jedrsko, radiološko, kemično in biološko obrambo in 670. poveljniško-logističnega bataljona«. Vaja je skupaj trajala mesec dni. Na začetku so se udeleženci urili v bojnem streljanju, potem pa so se skozi realno urjenje pripraviti za naloge v boju proti terorizmu (Kožar 2008, 26–27). Dober mesec kasneje je bila v Nemčiji izvedena tudi vaja Elite 2008. Udeležilo se jo je 27 pripadnikov slovenskega kontingenta, ki so ga sestavljali »pripadniki raketne baterije Roland, poveljstva brigade zračne obrambe in letalstva, enot za elektronske bojevanje in Poveljstva sil«. Vaja Elite 2008 je mednarodna taktična vaja enot zračne obrambe in letalstva. Poleg Slovenije je na njej sodelovalo še 16 držav članic Nata in Partnerstva za mir (Hribar 2008, 9).

Na Kreti je potekalo skupno taktično bojno streljanje Rapid Arrow 2008, kjer so poleg slovenske sodelovale še zračne enote nemške in madžarske vojske. SV se je streljanja udeležila s pripadniki raketne baterije Roland, in sicer s šestimi raketnimi orožji Roland, centrom za upravljanje z ognjem in mobilnim taktičnim operativnim centrom ter spremljevalnimi vozili. Glavni cilj vaje je bil oceniti usposobljenost posameznikov, ki rokujejo z raketnimi baterijami Roland (Pišlar in Podgoršek 2008, 6–7).

4.7 Vaje v letu 2009

V letu 2009 je prišlo do svetovne gospodarske in finančne krize, kar je bil velik udarec tudi za Ministrstvo za obrambo, saj se je njihov proračun precej zmanjšal. V prvi polovici leta je usposabljanje potekalo po načrtu, v drugi polovici pa je bilo to prav zaradi krize bolj selektivno.

Potekala sta vaji kriznega upravljanja EU CME 09 in CMX 09. Na prvi vaji se je preverjala učinkovitost delovanja struktur in izvajanje kriznega upravljanja v EU. Druga vaja pa je bila

vaja Natovega kriznega upravljanja. V okviru sodelovanja v EU se je Slovenija udeležila še vaj EU HUNEX DECHATLON, EU DANUBIUS IN SweNor Ex 2009.

Uspešno je bila izvedena državna vaja Svizec 09, na kateri se je opravila certifikacija 18. bataljona za jedrsko, radiološko, kemično in biološko orožje in zmogljivost Role 2 LM. Vaja je bila namenjena tudi evalvaciji 16. BNZP. Na tej vaji je Ministrstvo za zdravje podelilo verifikacijski dokument za opravljanje zdravstvene dejavnosti v vojaški zdravstveni enoti – Role.

V Nemčiji na ameriškem vadišču je potekala vaja Sokol II – več kot mesec dni trajajoča vaja, na kateri je sodelovalo nekaj več kot 1000 pripadnikov SV, med njimi poveljstvo 1. brigade in 10. motoriziranega bataljona. Vaja je bila sestavljena iz dveh delov. V prvem delu, imenovanem Sokol II – GRAF, je potekalo bojno usposabljanje, preverjanje bojne pripravljenosti in bojno streljanje bataljonske skupine. Drugi del, Sokol II – HOH, pa je bil namenjen usposabljanju za Natove operacije kriznega odzivanja (Ministrstvo za obrambo 2010).

4.8 Vaje v letu 2010

Najpomembnejša vaja v letu 2010, izvedena v Sloveniji, je bila vaja Odločen odgovor, na kateri je sodeloval 18. bataljon JRKBO, in sicer v vlogi vodilnega poveljstva večnacionalnemu bataljonu. Namen vaje je bil združitev enot in preverjanje taktičnih postopkov. Poleg 510 pripadnikov SV so se vaje udeležili še pripadniki francoskih, nizozemskih, poljskih in madžarskih obrambnih enot.

V Nemčiji je bila, tako kot preteklo leto, ponovno izvedena vaja Combined Endeavour 2010, na kateri se je testirala programska in strojna oprema, poleg tega pa so ugotavljali še povezljivost in sodelovanje med vsemi sodelujočimi na vaji.

Pri naših vzhodnih sosedih, na Madžarskem, je bila izvedena vaja Clever Ferret, na kateri so sodelovali pripadniki madžarske, italijanske in slovenske vojske. Cilj vaje je bil ocenitev operativnih zmogljivosti trilateralne brigade ter njeno nadaljnje ohranjanje.

Zračna obramba se je lahko urila na vaji ELITE 2010, vaji zračne obrambe in letalstva. Potekala je pod vodstvom nemških obrambnih sil. Slovenija je na vaji sodelovala s 45 pripadniki raketne baterije Roland in enoto za elektronsko bojevanje. Prav tako je bila enotam zračne obrambe namenjena vaja AZOR 2010. Na večnacionalni vaji je SV sodelovala s

pripadniki 15. helikopterskega bataljona in Letalske tehnične enote. Potekala je na območju letalske baze Logorno v Španiji. Sodelovalo je še 9 držav.

Na področju kriznega upravljanja je Slovenija neposredno pri oblikovanju scenarija skupaj z Italijo sodelovala na Natovi vaji CMX. V okviru EU pa je sodelovala na vaji CCAEX 10 (Ministrstvo za obrambo 2011).

4.9 Vaje v letu 2011

Obrambno zaščitna vaja Pomlad 2011 je bila najpomembnejša vaja usposabljanja SV (Ministrstvo za obrambo 2012). Organizirana je bila v sklopu Ministrstva za obrambo RS. Bila je poveljniškoštabna vaja in je vključevala vse ravni poveljevanja in nadzora. Glavni cilj vaje je bil preverjanje usposobljenosti udeležencev v načrtovanju, podpori in spremljanju razmer na vseh ravneh poveljevanja (Pišlar 2011, 4). Bila je nadaljevanje Natove vaje kriznega upravljanja CMX 11. Septembra je 1. brigada organizirala in izvedla vajo Premik 2011, na kateri se je preverjalo delovanje sistemov in zmogljivosti premika brigade.

Na vadišču Krilovak v Makedoniji je bila izvedena vaja Challenge 2011, na kateri je SV sodelovala z enotami zračne obrambe in letalstva. Namenjena je bila preverjanju sodelovanja sposobnosti premeščanja sil zunaj nacionalnega ozemlja. Na Slovaškem je potekala vaja Salamander 2011, na kateri je bil certificiran mobilni radiološki laboratorij.

V Nemčiji je potekala mednarodna vaja Silver Shield 2011, ki je bila namenjena usposabljanju enot zavezništva. Cilj vaje je bil preveriti končne zmogljivosti motoriziranega bataljona, saj naj bi bil ta po letu 2012 nosilna enota lahke bataljonske bojne skupine SV in bojne skupine EU.

Usposabljanje letalskih enot je temeljilo na usposabljanju helikopterskih posadk in enot za zagotavljanje plovnosti zrakoplovov. V ta namen se je SV udeležila mednarodne taktične vaje Italian call2011, ki jo je načrtovala in opravila Evropska obrambna agencija.

V Italiji je potekala tudi vaja, namenjena mornaricam. SV je na vaji Minex 2011 sodelovala s pripadniki 460. mornariškega divizion. Sodelujoči so se urili v iskanju in odstranjevanju neeksplozivnih ubojnih sredstev. V teritorialnih vodah Črne gore pa je potekala mednarodna pomorska vaja Adrion. Njen glavni namen je bil povečati sodelovanje v regiji (Ministrstvo za obrambo 2012).

4.10 Vaje v letu 2012

Največja vaja v Republiki Sloveniji je bila vaja Pomlad 2012. Bila je taktična vaja in je potekala v treh sklopih. Prvi sklop je bil namenjen preverjanju sil SV pri izvajanju dopolnjevanja posameznih sil. V drugem sklopu se je preverjalo odzivnost sil, v tretjem sklopu pa delovanje lahke bataljonske bojne skupine. V našem in madžarskem zračnem prostoru je potekala Natova vojaška vaja elektronskega bojevanja, vaja Iron Guard 3. Namenjena je bila enotam in poveljstvom, ki so vključene v Natov integrirani sistem zračne obrambe – enotam za podporo poveljevanja, enotam zračne obrambe in letalskim silam, njen cilj pa je bil naučiti se pravilnega ukrepanja in boja proti elektronskim motnjam. Tudi vaja Adriatic Strike 2012 je bila izvedena v Sloveniji. Na njej so sodelovali še »pripadniki hrvaških, italijanskih, madžarskih in ameriških obrambnih enot«. Njej namen je bil urjenje postopkov usmerjevalcev zračne podpore. Na vaji Lord Mountain, ki je potekala v Sloveniji, je SV sodelovala s helikopterjem, vaje pa so se udeležili tudi Madžari. Prav tako je pri nas potekala vaja CRISIS MANAGEMENT EXERCISE MULTI LAYER 2012. To je bila vaja kriznega upravljanja EU in je nadaljevanje vaj MILEX (Military Exercise 2010) in CME 2009.

Na Danskem je potekala vaja Cristal Eagle 12, na kateri je enota SV za jedrsko, radiološko, kemično in biološko obrambo sodelovala z organizacijo mednarodnega korpusa Severozahod (MNC NE).

ZDA so organizirale in vodile največjo mednarodno vojaško vajo svojih sil v Evropi, vajo Saber Junction 2012, ki je potekala v Nemčiji na Večnacionalnem združenem centru za usposabljanje (JMRC – Joint Multinational Readiness Center). SV je na tej vaji sodelovala z okrog 200 pripadniki, poleg Slovenije pa je sodelovalo še 18 držav. Namen vaje je bila koordinacija sodelovanja več različnih enot rodov.

Mornariške enote so se udeležile mednarodne pomorske okoljevarstvene vaje Adrion 2012. Potekala je v teritorialnih vodah Albanije. Na njej so poleg Slovenije sodelovale še gostiteljica Albanija, Hrvaška, Črna gora, BIH, Italija, Grčija in Nizozemska ter nekaj mednarodnih organizacij (Ministrstvo za obrambo 2013).

4.11 Vaje v letu 2013

SV je sodelovala na vaji Premik 2013, ki je bila osrednja taktična vaja poveljstva in enot SV; v okviru tega je potekala tudi mednarodna vojaška vaja Jadranski udar 2013 (Adriatic Strike 2013). SV in zavezniške vojske so usposabljalce usmerjevalce zračne podpore. Na vojaški vaji Kras 2013 se je preverjala zmogljivost čet pehotnega polka. SV je na Mednarodni vaji ameriških odzivnih sil v Evropi sodelovala s poveljstvom in četno bojno skupino gorskega polka. S silami, ki jih SV uporablja kot Natove odzivne sile, je Slovenija sodelovala na vaji Steadfast Jazz, na vaji pa so se urili tudi predstavniki specialnih enot.

Na Poljskem je pod vodstvom Natovega večnacionalnega poveljstva Severovzhod potekala vaja Crystal Eagle 13.

Evropsko poveljstvo ameriške vojske je organiziralo vajo Combined Endeavour 2013.

SV je s protioklepno četo 72. brigade sodelovala tudi na vsakoletni vojaški vaji Clever Ferret 13, ki je bila v tem letu organizirana na Madžarskem in je bila namenjena usposabljanju večnacionalnih sil kopenske vojske (Ministrstvo za obrambo 2014).

4.12 Vaje v letu 2014

V Sloveniji je v letu 2014 potekala vaja Immediate Response 14 (Takojšni odgovor 14), v okviru katere je potekala tudi osrednja taktična vaja poveljstev in enot SV.

Na vaji Adriatic Strike 14 je SV usposabljala svoje usmerjevalce zračne podpore.

Leta 2014 je vojaška vaja Clever Ferret 14 potekala v Sloveniji, natančneje na območju vzhodne Slovenije. Bila je namenjena usposabljanju večnacionalnih sil kopenske vojske. Na vaji je kot opazovalka sodelovala tudi Avstrija.

Povezljivost komunikacijsko-informacijskih sistemov se je preverjalo na mednarodno vojaški vaji Combined Endeavour 2014. Potekala je tudi vaja Saber Junction 14.

Ameriški padalci so v okviru vojaške vaje Rock Proof 3 skočili nad Divačo. To je bila vaja »partnerskega sodelovanja med 1. brigado SV in 173. zračno-desetantno brigado ameriške vojske, nastanjene v Italiji«. Sestavljena je bila iz dveh delov. V prvem delu je potekalo usposabljanje na logističnem področju, v katerem so »sodelovale enote za podporo 1733. brigade ameriške vojske in Logistične brigade SV; drugi del pa je bil namenjen usposabljanju

bojnih enot 2. bataljona 503. polka 173. brigade ameriške vojske in 10. pehotnega polka 1. brigade SV in je potekal na poligonih na Počku in Baču« (Mikelj 2014).

Letalske enote so sodelovale še na vajah Tango Scramble, Skunk, Ramstein Guard in Jewtex. Mornarica pa je sodelovala na vajah Niris 14, Adrian Pool 14, Quick Response 14, Želva 14, Zaliv 14, Delfin 14, Adrion Livex 14, Bojna odpornost ladje ter na taktičnem urjenju Merjasec in računalniško podprti vaji Adrion Cax (Ministrstvo za obrambo 2015).

4.13 Vaje v letu 2015

SV in Ameriška vojska sta maja 2015 začela s skupno vojaško vajo, imenovano Neptunov udarec (Neptune Thrust). Usposabljali sta se Logistična brigada SV (157. logistični polk – LOGP) in 173. zračno-desantna brigada oboroženih sil ZDA. Vaja je potekala na Osrednjem vadišču Slovenske vojske (OSVAD SV) na Počku. Njen namen je bil nadgradnja sodelovanja med vojskama in dvig njune interoperabilnosti. Poudarek je bil na usposabljanju posameznikov in enot iz bojnih postopkov ter na nočnem usposabljanju in usposabljanju iz spremljanja in priprave tovora za prevoze s helikopterjem (Knific, 2015a). Na Gorenjskem, na strelišču in vadišču Mačkovec, je septembra 2015 potekala vojaška vaja "Zvezda Triglava" ("Triglav star"). Gre za bilateralno vajo slovenskih in britanskih vojakov, ki so se usposabljali v gorskem bojevanju. Na vaji je sodelovalo »50 pripadnikov 132. gorskega polka SV, imenovanih tudi "gamsi", in 150 pripadnikov pehotnega bataljona britanske vojske (v okviru 7. pehotne brigade), imenovanih "puščavske podgane"« (Mikelj 2015a). V prvi fazi vaje je bil poudarek na usposabljanju izvajanja bojnih postopkov na oddelčni in vodni ravni, v drugi fazi pa so izvedli taktično nalogo (Slovenska vojska 2015). Prav tako je septembra potekala tudi vojaška vaja Takojšen odgovor 2015 (Immediate Response 2015), in sicer na več lokacijah – v Sloveniji, na Hrvaškem in v Nemčiji. Poleg pripadnikov vojsk teh treh držav so se vaje udeležili še vojaki iz Bosne in Hercegovine, Albanije, Črne gore, Kosova, Makedonije in Velike Britanije. Gre za dvostopenjsko, računalniško podprto vajo s ciljem razvijanja zaupanja, skupnega dela in povezljivosti ter interoperabilnosti in promoviranja regionalne varnosti. Bila je osrednja vaja Slovenske vojske v tem letu, hkrati pa tudi vaja Poveljstva ameriške kopenske vojske v Evropi (USAREUR) (1. brigada Slovenske vojske 2015). Na tej vaji so prvič vzpostavili celico za odzivanje na kibernetске napade. Sodelovali pa so tudi na vaji Cyber Coalition 15 (Ministrstvo za obrambo 2015). Junija 2015 so se članice zveze Nato udeležile vojaške vaje Zavezniški ščit (Allied Shield), ki je bila sestavljena iz 4 delov – vojaške vaje Noble Jump na Poljskem, Baltops na Baltškem morju, Saber Strike v Baltskih

državah in Trident Joust v Romuniji. Namen te vaje je bil predvsem krepitev sodelovanja med državami članica zveze Nato (Knific, 2015b). Istega meseca se je v Sloveniji začela šestdnevna mednarodna vojaška vaja Jadranski udar 2015 (Adriatic Strike 2015), ki je potekala že četrtič. Na njej je poleg Slovenije sodelovalo še 15 držav. Izvedena je bila zaradi nadgradnje mednarodnega sodelovanja s sosednjimi državami na področju usposabljanja usmerjevalcev združenega ognja (UZO) in letalskih posadk v postopkih bližnje zračne podpore (Ministrstvo za obrambo 2015). Vajo je organiziralo in vodilo vodstvo 15. polka vojaškega letalstva SV skupaj z Združenim operativnim centrom, podporo pa so nudili tudi: »1. in 72. brigada, Logistična brigada, Enota za podporo delovanja in Enota za specialno delovanje ter 430. mornariški divizion SV«. Namen vaje je bil usposabljanje usmerjevalcev združenega ognja ob podpori vojaškega letalstva (Knific, 2015c). Mednarodna vojaška vaja enot zračne obrambe, imenovana Ščit 2015 (Štit 2015), je potekala na vojaškem vadišču Rt Kamenjak pri Puli na Hrvaškem. Udeležili so se je pripadniki lahke raketne baterije zračne obrambe 1. in 72. brigade in Logistične brigade SV. Namen vaje je bil povezljivost enot slovenske in hrvaške vojske (Mikelj, 2015b). Letalske enote so se udeležile Natove vaje Trident Juncture 15, kjer so sodelovali s helikopterjem z medicinsko evakuacijo. Sodelovali so na osrednji vaji helikopterskih enot, Italian Blade 15. S PC-9 in UZO so sodelovali na vaji Ample Strike na Češkem. Prav tako so se s PC-9 in 16. CNKZP udeležili vaje elektronskega bojevanja Ramstein Guard 4 (Ministrstvo za obrambo 2016a).

5 ANALIZA VAJ

Na začetku samostojnosti Slovenije, med letoma 1991 in 1995, so potekale zgolj vaje na državni ravni. V času takoj po osamosvojitve Slovenije pa do leta 1993 je v Sloveniji kot vojska nastopala Teritorialna obramba. Prva mednarodna vojaška vaja, ki se je je udeležila Slovenija kot samostojna država z novo vojsko, Slovensko vojsko, je bila leta 1995 izvedena vaja Cooperative engagement 95. Vaja je bila izvedena v ameriški zvezni državi Louisiani in je potekla v okviru Partnerstva za mir, katerega članica je bila tudi Slovenija (MO.gov 2011). Od leta 1995 naprej pa so potekale vojaške vaje tako na državni kot tudi na mednarodni ravni. Nekatere so potekale kar doma, na druge pa se je SV morala odpraviti v tujino. Večina vaj, ki so bile izvedene v teh letih v tujini, so se dogajale v bližnji okolici Slovenije, nekaj pa je bilo tudi takih, ki so se izvajale malo dlje – taki vaji sta na primer Cooperative Lantern na Nizozemskem in Cooperative Nugget v ZDA. Večja in omembe vrednejša vaja v teh letih je

bila vaja, izvedena v letu 2001. Takrat je Slovenija zaprosila za članstvo v zvezi Nato in se je tako prvič urila s preostalimi članicami Nata na vaji Esperia 2001.

Slovenija je leta 2004 postala polnopravna članica zveze Nato in Evropske unije, kar je za SV pomenilo nove naloge in izzive, tudi na področju prestrukturiranja SV. Z vstopom Slovenije v ti dve inštituciji se je povečal prispevek SV v različnih mednarodnih operacijah in misijah, to pa je pomenilo tudi večje število državnih in mednarodnih vaj kot pred vstopom – od leta 1991 do leta 2003 (Ministrstvo za obrambo 2005). Pri preučevanju virov je bilo opaziti tudi povečano število vaj, katerih samo organizacijo in izvedbo je imela v rokah Slovenija in SV, poleg tega pa tudi očitno povečanje udeležbe na vajah v tujini, v državah, ki niso v neposredni bližini Slovenije. Od vstopa v zvezo Nato je bilo največ vaj, na katerih je sodelovala SV, namenjenih usposabljanju za ustrezno zmožnost sodelovanja in povezljivosti z drugimi članicami Nata in tudi drugimi državami, nečlanicami Nata. Tako so se v ustrezni povezljivosti s sodelujočim pripadniki SV urili na področju elektronskega in proti elektronskega bojevanja, premeščanja sil zunaj nacionalnega ozemlja, na tem področju pa se je na dveh vajah urila tudi mornarica. Sledile so vaje, na katerih so se sodelujoči urili na področju vodenja postopkov kriznega upravljanja (v okviru Natovih vaj kriznega upravljanja in vodenja) in vaje klasičnega frontalnega bojevanja s sovražnikom. Nekaj je bilo tudi štabnih vaj, z namenom usklajenega odločanja (uporabe standardiziranih postopkov za poveljevanje in nadziranje enot).

Na vojaških vajah, izvedenih v RS, se je večinoma preverjala bojna učinkovitost ter operativna in bojna zmogljivost SV ter stanje pripravljenosti Poveljstva sil.

V letih, ki so sledila, je bilo zaradi vedno bolj globalnih groženj zaslediti vedno večje poudarjanje vaj na mednarodni ravni, kjer je poleg Slovenije sodelovalo še veliko drugih držav s svojimi obrambnimi silami. To je bila tudi posledica vstopa v zvezo Nato, kjer velja načelo kolektivne obrambe, kar pomeni, da je napad na eno izmed članic Nata napad na vse članice in te obrambo nastopijo skupno. Za to pa je potrebno skupno usposabljanje in treniranje.

Tako državne kot tudi mednarodne vaje so bile organizirane za vse rodove SV, vendar pa je bilo najmanj vaj organiziranih za mornarico, največ pa za pripadnike enot za hitro odzivanje oziroma pripadnike, ki so v stalni sestavi Natovih odzivnih sil. V letih med 1991 in 2015 je na vajah, ki so zajete v tem diplomskem delu, največkrat sodelovala 1. brigada SV in 18. bataljon

RKBO. Sledijo jima 16. bataljon za nadzor zračnega prometa in 15. helikopterski bataljon, 9. brigada zračne obrambe in 430. mornariški divizion. Nekaj vaj se je udeležila tudi 72. brigada, 10. in 20. motorizirani bataljon, Poveljstvo enot za podporo in Poveljstvo sil ter 11. bataljon za zveze. Vaj, ki bi bile namenjene vojaškim zdravstvenim enotam in enotam vojaške policije, letalsko tehničnim enotam, 670. poveljniško logističnemu bataljonu ali letalski šoli, je bilo zelo malo. V primerjavi z drugimi enotami so se ti udeležili relativno malo vojaških vaj.

Vaje kriznega upravljanja zveze Nato in EU so tudi tiste vaje, ki so bile izvedene vsako leto. Število pripadnikov SV, ki so se udeležili posameznih vaj, se giblje do nekje 100 oseb. V tem smislu so posebne vaje Sokolji udar 2006, Knight Shield 2008 in Saber Junction 2012, saj je na teh sodelovalo večje število pripadnikov. V prvi vaji več kot 1000, v drugih dveh pa nekaj več kot 200.

Vaje, ki so se prav tako pojavljajo že več let, so: Combined Endeavor, Clever Ferret, Saber Junction, Adriatic Strike, Immediate Response, Adrion in druge. Tudi na državni redno vsako leto potekajo določene vaje, na primer na letališču Cerklje ob Krki vsako leto poteka vaja, kjer SV sodeluje z različnimi društvi. Vaje so razporejene preko celega leta, trajajo pa različno dolgo. Najdlje trajajoča vaja je bila vaja, ki je potekala v Nemčiji in se je imenovala Sokol II, trajala pa je več kot teden dni. Manjše vaje so trajale manj časa, najkrajši čas vaje je 3 dni.

Presenetljivi sta leti 2007 in 2008. Ministrstvo za obrambo je sicer za ti dve leti izdalo Letno poročilo, vendar je to zelo skopo s podatki, katere vaje so bile izvedene, kdo so bili sodelujoči in podobno. Prav tako sta posebni leti 2013 in 2014, saj je bilo v teh letih zaradi zmanjšanja proračunskih sredstev izvedenih le okrog 70 % vseh načrtovanih vaj (Ministrstvo za obrambo 2014; 2015).

Število vojaških vaj in usposabljanj se iz leta v leto povečuje, medtem ko se število pripadnikov SV zmanjšuje. Opaziti je samo manjši upad vaj v času svetovne finančne in gospodarske sile, saj se je moralo zaradi varčevanja število vaj zmanjšati.

6 SKLEP

Naloga vsake obrambne sile posamezne države je obramba lastne države in varovanje pred zunanjimi in notranjimi grožnjami. Tako nalogo ima tudi naša obrambna sila – Slovenska vojska. Da je tega sposobna, se mora v mirodobnem stanju pripravljati in usposablja, temu pa so namenjene tudi vojaške vaje.

Rdeča nit tega diplomskega dela so vojaške vaje, ki se jih je udeležila SV oziroma ki jih je SV sama organizirala in izvedla. Zanimalo me je, ali je imel vstop v zvezo Nato in v EU kakršen koli vpliv na povečanje ali zmanjšanje števila vojaških vaj, na lokacije vaj, na način izvedbe in števila sodelujočih. V ta namen sem postavila hipotezo:

Vstop Slovenije v Evropsko unijo in zvezo Nato je Slovenski vojski prinesel vedno več sodelovanja na različnih vojaških vajah, ki pa niso proporcionalno razdeljene med vse pripadnike vojske.

Prvi del hipoteze lahko potrdim, saj je vstop v EU in zvezo Nato Sloveniji res prinesel nove naloge in izzive ter s tem tudi vedno več vojaških vaj tako na državni kot tudi mednarodni ravni. Drugega dela hipoteze pa ne morem niti potrditi niti zavrniti, saj ni na razpolago dovolj natančnih podatkov. Lahko pa ugotovimo, da so vojaške vaje organizirane za vse rodove SV in se jih udeležijo vse vrste sil – tako sile za bojevanje, sile za bojno podporo, sile za zagotovitev delovanja, kot tudi sile za podporo poveljevanja – vendar pa je največ vaj organiziranih za sile za bojevanje, ki jih sestavljajo pehotne, oklepne in specialne enote. V veliko primerih jim na vajah pomoč nudijo tudi logistične enote, ki spadajo med sile za zagotovitev delovanja. Najmanj vaj letno pa je organiziranih za mornariške enote in enote vojaške policije.

7 LITERATURA

1. Prva brigada Slovenske vojske. 2015. Začetek mednarodne vojaške vaje Takojsen odgovor 2015. *Revija Obramba*. Dostopno prek: <http://www.obramba.com/novice/kopno/zacetek-mednarodne-vojaske-vaje-takojsen-odgovor-2015/> (1. julij 2016).
2. 24ur.com. 2001. *Največja vaja Slovenske vojske*. dostopno prek: <http://www.24ur.com/novice/slovenija/najvecja-vaja-slovenske-vojske.html> (29. november 2015).
3. Bric, Roman. 2008a. Prva skupna vaja po ustanovitvi BRZOL. *Slovenska vojska* 16 (20): 8–9.
4. --- 2008b. Uspešno izvedena Natova vaja kriznega upravljanja CMX08. *Slovenska vojska* 16 (8): 24–25.
5. FAS. 2016. *Military Analysis Network – United States Military Exercises*. Dostopno prek: <http://fas.org/man/dod-101/ex/> (26. avgust 2016).
6. GobalSecuritiy. 2016. *Field Training Exercise (FTX)*. Dostopno prek: <http://www.globalsecurity.org/military/ops/ftx.htm> (26. avgust 2016).
7. Hribar, Grega. 2004. Pilatusi napadajo Poček. *Slovenska vojska* 12 (2). Dostopno prek: http://www.mo.gov.si/fileadmin/mo.gov.si/pageuploads/revija_sv/2004/sv04_02.pdf (9. avgust 2016).
8. Hribar, Grega. 2008. SV na vaji Elite 2008 v Nemčiji. *Slovenska vojska* 16 (13): 9.
9. Johnson, Curt, Trevor N. Dupuy in Grace P. Hayes. 1986. *Dictionary of military terms*. New York: The H. W. Wilson Company.
10. Kervina, Roman. 2005. SV na vaji CENCOOP CAX 2005. *Slovenska vojska* 13 (11): 12.
11. Kladnik, Tomaž. 2007. *Slovenska vojska v službi domovine*. Ljubljana: Defensor d. o. o.
12. Knific, A. 2015a. Naptunov udarec – usposabljanje na Počku in letališču Divača. *Revija Obramba*. Dostopno prek: <http://www.obramba.com/novice/kopno/neptunov-udarec-usposabljanje-na-pocku-in-letaliscu-divaca/> (1. julij 2015).
13. --- 2015b. V Evropi potekajo 4 vojaške vaje zveze NATO (Allied Shield). *Revija Obramba*. Dostopno prek: <http://www.obramba.com/novice/v-evropi-potekajo-4-vojaske-vaje-zveze-nato-allied-shield/> (1. julij 2016).
14. --- 2015c. Vojaška vaja Adriatic Strike – Jadranski udar 2015. *Revija Obramba*. Dostopno prek: <http://www.obramba.com/novice/kopno/vojaska-vaja-adriatic-strike-jadranski-udar-2015/> (1. julij 2016).

15. Kocjančič, Aleš. 2005. 430. MOD na mednarodni pomorski vaji v Albaniji. *Slovenska vojska* 13 (17): 21–24.
16. Kožar, Anica. 2008. SV na vaji Vitezov ščit v Nemčiji. *Slovenska vojska* 16 (11): –26-27.
17. Krašovec, Matej. 2008. Kleščmani na vaji v Avstriji. *Slovenska vojska* 17 (1): 14.
18. Mikelj, Jure. 2014. *Vojaška vaja Rock Proof 3: Ameriški padalci skočili nad Divačo*. Dostopno prek: <http://www.obramba.com/novice/kopno/vojaska-vaja-rock-proof-3-ameriski-padalci-skocili-nad-divaco/> (25. julij 2016).
19. --- 2015a. "Gamsi" in "puščavske podgane" se urijo v slovenskih gorah. *Revija Obramba*. Dostopno prek: <http://www.obramba.com/novice/kopno/gamsi-in-puscavske-podgane-se-urijo-v-slovenskih-gorah/> (1. julij 2016).
20. --- 2015b. *V Istri hrvaško-slovenska vojaška vaja Štit 2015 (Ščit 2015)*. Dostopno prek: <http://www.obramba.com/novice/kopno/video-v-istri-hrvasko-slovenska-vojaska-vaja-stit-2015-scit-2015/> (1. julij 2016).
21. Ministrstvo za obrambo. 2004. *Letno poročilo Ministrstva za obrambo za leto 2003*. Dostopno prek: http://www.mo.gov.si/fileadmin/mo.gov.si/pageuploads/pdf/ministrstvo/letno_porocilo_2003.pdf (19. november 2015).
22. --- 2005. *Letno poročilo Ministrstva za obrambo za leto 2004*. Dostopno prek: http://www.mo.gov.si/fileadmin/mo.gov.si/pageuploads/pdf/ministrstvo/letno_porocilo_2004.pdf (19. november 2015).
23. --- 2006. *Letno poročilo Ministrstva za obrambo za leto 2005*. Dostopno prek: http://www.mo.gov.si/fileadmin/mo.gov.si/pageuploads/pdf/ministrstvo/letno_porocilo_2005.pdf (19. november 2015).
24. --- 2007. *Letno poročilo Ministrstva za obrambo za leto 2006*. Dostopno prek: http://www.mo.gov.si/fileadmin/mo.gov.si/pageuploads/pdf/ministrstvo/LP_MO_2006.pdf (19. november 2015).
25. --- 2008. *Letno poročilo Ministrstva za obrambo za leto 2007*. Dostopno prek: http://www.mo.gov.si/fileadmin/mo.gov.si/pageuploads/pdf/ministrstvo/LP_MO_2007.pdf (19. november 2015).
26. --- 2010. *Letno poročilo Ministrstva za obrambo za leto 2009*. Dostopno prek: http://www.mo.gov.si/fileadmin/mo.gov.si/pageuploads/pdf/ministrstvo/LP_MO_2009.pdf (19. november 2015).
27. --- 2011. *Letno poročilo Ministrstva za obrambo za leto 2010*. Dostopno prek: http://www.mo.gov.si/fileadmin/mo.gov.si/pageuploads/pdf/ministrstvo/LP_MO_2010.pdf (19. november 2015).

28. --- 2012. *Letno poročilo Ministrstva za obrambo za leto 2011*. Dostopno prek: http://www.mo.gov.si/fileadmin/mo.gov.si/pageuploads/pdf/ministrstvo/LP_MO_2011.pdf (19. november 2015).
29. --- 2013. *Letno poročilo Ministrstva za obrambo za leto 2012*. Dostopno prek: http://www.mo.gov.si/fileadmin/mo.gov.si/pageuploads/pdf/ministrstvo/LP_MO_2012.pdf (19. november 2015).
30. --- 2014. *Letno poročilo Ministrstva za obrambo za leto 2013*. Dostopno prek: http://www.mo.gov.si/fileadmin/mo.gov.si/pageuploads/pdf/ministrstvo/LP_MO_2013.pdf (19. november 2015).
31. --- 2015. *Letno poročilo Ministrstva za obrambo za leto 2014*. Dostopno prek: http://www.mo.gov.si/fileadmin/mo.gov.si/pageuploads/pdf/javne_objave/2015/LP_MO_2014.pdf (19. november 2015).
32. --- 2016a. *Letno poročilo Ministrstva za obrambo za leto 2015*. Dostopno prek: http://www.mo.gov.si/fileadmin/mo.gov.si/pageuploads/pdf/ministrstvo/LP_MO_2015.pdf (25. julij 2016).
33. --- 2016b. *Slovenska vojska – O Slovenski vojski*. Dostopno prek: <http://www.slovenskavojska.si/o-slovenski-vojski/> (9. avgust 2016).
34. MO.gov. 2005. *Zvita podlasica 2005 – Clever Ferret 2005*. Dostopno prek: http://www.mo.gov.si/fileadmin/mo.gov.si/pageuploads/revija_sv/2005/sv05_08_plakat.pdf (25. julij 2016).
35. --- 2012. *SV – Ponosni nase že 20 let*. Dostopno prek: http://www.mo.gov.si/fileadmin/mo.gov.si/pageuploads/revija_sv/2011/sv_11_08.pdf (29. november 2015).
36. NATO. 2016. *Exercises & Training*. Dostopno prek: <http://www.shape.nato.int/exercises> (26. avgust 2016).
37. Pečnik, Tanja. 2007. Zlati tudi na vaji Golden Mask 2007. *Slovenska vojska* 15 (18): 12–13.
38. Občina Vrhnika. 2001. »*Odločen odgovor 2001*«. Dostopno prek: <http://www.vrhnika.si/?m=news&id=169> (25. julij 2016).
39. Pišlar, Marko. 2004. V 18. bataljonu RKBO dobili novo opremo. *Slovenska vojska* 7 (14): 10–11.
40. --- 2007a. Računalniško podprta vaja Štajerska 2007. *Slovenska vojska* 15 (11): 12.
41. --- 2007b. Preverjali strukturo in opremo voda za zveze. *Slovenska vojska* 15 (17): 17–18.
42. --- 2011. Z vajo Pomlad 2011 urili ukrepanje v krizi. *Slovenska vojska* 19 (5): 4–5.

43. --- 2005. Zvita podlasica bo zvito podprta. *Slovenska vojska* 13 (8). Dostopno prek: http://www.mo.gov.si/fileadmin/mo.gov.si/pageuploads/revija_sv/2005/sv05_08.pdf (22. november 2015).
44. --- 2008. Z Američani urili postopke v štabnem delu. *Slovenska vojska* 16 (16): 14.
45. --- 2012. Razvoj 72. brigade je zgodba o uspehu. *Slovenska vojska* 20 (17): 7–9.
46. Pišlar, Marko in Borut Podgoršek. 2008. Varuhi slovenskega neba uspešno na Kreti. *Slovenska vojska* 16 (17): 6–7.
47. Podgoršek, Borut. 2008. Madžari urili pristajanje v slovenskem visokogorju. *Slovenska vojska* 16 (10): 6–7.
48. Pogačnik, Aleš. 2006. *Veliki splošni leksikon: priročna izdaja v dvajsetih knjigah*. Ljubljana: DZS.
49. Poveljstvo za doktrino, razvoj, izobraževanje in usposabljanje. 2006. *Vojaška doktrina*. Dostopno prek: http://www.mo.gov.si/fileadmin/mo.gov.si/pageuploads/pdf/ministrstvo/vojd2006_slo.pdf (9. avgust 2016).
50. Primorske novice. 2015. *Hrvaški in slovenski vojaki na skupnih vajah pri Pulju*. Dostopno prek: <http://www.primorske.si/Novice/Svet/Hrvaski-in-slovenski-vojaki-na-skupnih-vajah-pri-P> (20. november 2015).
51. Revija Obramba. 2014a. *Organiziranost Generalštabov in vojaške vaje kot vrhunec preizkusa usposobljenosti oboroženih sil*. Dostopno prek: http://www.slovenskavojska.si/fileadmin/slovenska_vojska/pdf/sv_v_publikacijah/Intervju_D_Humar.pdf (29. november 2015).
52. --- 2014b. *Slovenska vojska deset let v zavezništvu*. Dostopno prek: http://www.slovenskavojska.si/fileadmin/slovenska_vojska/pdf/sv_v_publikacijah/19_Intervju_br._dr._Andrej_Osterman__namestnik_na%C4%8Delnika_G%C5%A0SV.pdf (20. november 2015).
53. --- 2015a. *Vojaška vaja Adriatic Strike – Jadranski udar 2015*. Dostopno prek: <http://www.obramba.com/novice/kopno/vojaska-vaja-adriatic-strike-jadranski-udar-2015/> (18. november 2015).
54. --- 2015b. *Začetek mednarodne vojaške vaje Takojšen odgovor 2015*. Dostopno prek: <http://www.obramba.com/novice/kopno/zacetek-mednarodne-vojaske-vaje-takojsen-odgovor-2015/> (18. november 2015).
55. Revija Slovenska vojska. 2008. *Slovenska vojska na Počku prikazala svoje zmožnosti*. Dostopno prek: http://www.mo.gov.si/fileadmin/mo.gov.si/pageuploads/revija_sv/2008/sv08_18.pdf (23. november 2015).

56. RTVslo. 2003. *Slovenskih vojakov ne bo v Slunj*. Dostopno prek: <http://www.rtv slo.si/slovenija/slovenskih-vojakov-ne-bo-v-slunj/10648> (25. julij. 2016).
57. --- *Začetek vojaške vaje Skok 2004*. Dostopno prek: <http://www.rtv slo.si/slovenija/zacetek-vojaske-vaje-skok-2004/24409> (25. julij 2016).
58. --- 2011. *Praznik Slovenske vojske*. Dostopno prek: <http://www.rtv slo.si/zabava/nadanasnji-dan/praznik-slovenske-vojske/246453> (25. julij 2016).
59. *Slovenska vojska*. 2004a. Kronika 12 (9). Dostopno prek: http://www.mo.gov.si/fileadmin/mo.gov.si/pageuploads/revija_sv/2004/sv04_09.pdf (25. julij 2016).
60. --- 2004b. Vaja SEESIM 04 12 (2). Dostopno prek: http://www.mo.gov.si/fileadmin/mo.gov.si/pageuploads/revija_sv/2004/sv04_02.pdf (9. avgust 2016).
61. --- 2005a. Natova vaja CMX 2005 13 (2). Dostopno prek: http://www.mo.gov.si/fileadmin/mo.gov.si/pageuploads/revija_sv/2005/sv05_02.pdf (9. avgust 2016).
62. --- 2005b. Na Natovi vaji v Nemčiji tudi SV 13 (7). Dostopno prek: http://www.mo.gov.si/fileadmin/mo.gov.si/pageuploads/revija_sv/2005/sv05_07.pdf (9. avgust 2016).
63. --- 2005c. SV na vaji Elite 2005 13 (10). Dostopno prek: http://www.mo.gov.si/fileadmin/mo.gov.si/pageuploads/revija_sv/2005/sv05_10.pdf (9. avgust 2016).
64. --- 2005d. SV na mednarodni vaji Cooperative Key 2005 13 (14). Dostopno prek: http://www.mo.gov.si/fileadmin/mo.gov.si/pageuploads/revija_sv/2005/sv05_14.pdf (9. avgust 2016).
65. --- 2006. Ob obletnici vaje Premik-91 odkrili spominsko znamenje 14 (5). Dostopno prek: http://www.mo.gov.si/fileadmin/mo.gov.si/pageuploads/revija_sv/2006/sv06_05.pdf (9. avgust 2016).
66. --- 2007a. Uspešna vaja vojaških potapljačev 15 (4). Dostopno prek: http://www.mo.gov.si/fileadmin/mo.gov.si/pageuploads/revija_sv/2007/sv07_04.pdf (9. avgust 2016).
67. --- 2007b. V Italiji vaja odstranjevanje eksplozivnih teles 15 (7). Dostopno prek: http://www.mo.gov.si/fileadmin/mo.gov.si/pageuploads/revija_sv/2007/sv07_07.pdf (9. avgust 2016).
68. --- 2007c. 20. MOTB na mednarodni vaji 15 (15). Dostopno prek: http://www.mo.gov.si/fileadmin/mo.gov.si/pageuploads/revija_sv/2007/sv07_15.pdf (9. avgust 2016).

69. --- 2010. *S sklepno slovesnostjo se je končala osrednja vaja Slovenske vojske Odločen odgovor 2010*. Dostopno prek: <http://www.slovenskavojska.si/odnosi-z-javnostmi/sporocila-za-javnost/novica/nov/s-sklepno-slovesnostjo-se-je-koncala-osrednja-vaja-slovenske-vojske-odlocen-odgovor-2010/> (9. avgust 2016).
70. --- 2015. *Vaja Zvezda Triglava so bo nadaljevala na območju Soriške planine in Jelovice*. Dostopno prek: <http://www.slovenskavojska.si/odnosi-z-javnostmi/sporocila-za-javnost/novica/nov/vaja-zvezda-triglava-se-bo-nadaljevala-na-obmocju-soriske-planine-in-jelovice/> (26. julij 2016).
71. --- 2015a. *1991 to 1995*. Dostopno prek: <http://www.slovenskavojska.si/o-slovenski-vojski/zgodovina/obdobje-od-1991-do-1995/> (29. november 2015).
72. --- 2015b. *1996 to 2000*. Dostopno prek: <http://www.slovenskavojska.si/o-slovenski-vojski/zgodovina/obdobje-od-1996-do-2000/> (29. november 2015).
73. STA. 2001. *V Ankaranu mednarodna vaja Cooperative Engagment 2001*. Dostopno prek: <https://www.sta.si/589493/v-ankaranu-mednarodna-vaja-cooperative-engagement-2001> (29. november 2015).
74. --- 2002. *Pripadniki SV na mednarodni poveljniški vaji na Nizozemskem*. Dostopno prek: <https://www.sta.si/638407/pripadniki-sv-na-mednarodni-poveljniski-vaji-na-nizozemskem> (29. november 2015).
75. *Zakon o obrambi* (ZOBr-UPB1). Ur. l. RS 103/2004. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=2004103&stevilka=4405> (9. avgust 2016).
76. Zanut, Matjaž. 2013. *Skrb za pripadnike oboroženih sil na mirovnih operacijah in misijah*. Maribor: Višja prometna šola.
77. Žurman, Milan. 2004. *Cooperative Support 2003*. *Slovenska vojska* 12 (1). Dostopno prek: http://www.mo.gov.si/fileadmin/mo.gov.si/pageuploads/revija_sv/2004/sv04_01.pdf (9. avgust 2016).